

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

IN ACEST NUMĂR :

FRAGMENT DIN „CARTEA FACERII“ de EUGEN GOGA

Fugim de taină de I. Agârbiceanu; Miel prior, poezie de D. Ciurezu; Bilanțul unei guvernări defuncte, de Al. Hodas; Un nou proiect de reformă școlară: clasa de bacalaureat de I. Lupaș; Măști care se deșteaptă de I. G. Calbure; Ofensiva șoaptelor de Eugen Demetriu; Să rămâna politica interioară: siguranța concentrare posibilă de D. I. Cucu; Gazeta în țară: Cătorul furturilor de Ion Călătorescu; Insemnări: Sosirea Marelui Sura de Jădană, Eugen Nitrogen, O voce din public, Cumur la București, Incasările creșt., etc.

BUCUREȘTI,

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CALEA VICTORIEI 63—65

PREȚUL 5 LEI

Țara Noastră

Fugim de taină

Învierea Mântuitorului a ridicat proteste înfrigurate din partea unei lumi întregi. Dușmani și prieteni ai lui Hristos s'au unit într'o categorică negație, și au încercat toate mijloacele pentru a dovedi netemeinicia faptului, a adevărului. Fieea omenească se ridică împotriva a ceea ce este peste fire. Raționalismul intelectului biruia credința. Naturalul se opunea supranaturalului ca o necesitate ca și instinctivă. Fieea omenească se înspăimânta în fața faptului peste fire ca și când ar fi vorba de viață și de moarte. Se întrezărea posibilitatea unei noi ordine etice în lume, a cărei axe să nu mai fie rațiunea, ci credința. Se bănuia lumea nouă a spiritualității.

Și omenirea s'a îngrozit: și dușmanii și prietenii, discipolii Mântuitorului, ar fi fost mai bucuroși ca faptul să nu se fi săvârșit, să nu se schimbe axa vieții pământene.

Potrivnicii lui Hristos nu doreau schimbarea, ucenicii Lui nu erau destul de pregătiți pentru a o înțelege. Încă nu se coborâse asupra lor luminarea duhului sfânt.

Nimeni nu se miră de necredința fariseilor sau a păgânilor în învierea Domnului.

!Dar toată lumea se miră de necredința apostolilor.

Văzând aspra rezistență pe care ucenicii au făcut-o credinței și convingerii în învierea lui Isus, credinciosul de azi, care e puțin cunoscător al sufletului omenesc, se poate întreba: „Ce i-a putut împiedeca să creadă pe cei ce L-au văzut înmulțind pâinile și peștii, pe cei ce L-au văzut umblând peste valurile mării, deschizând ochii celui orb din naștere? Cum n'au putut crede cu ușurință în învierea Lui cei cari L-au văzând înviind pe

fiica lui Iair, pe fiul văduvei, pe Lazăr cel îngropat de patru zile. Cum s'au îndoit de învierea Lui cei ce-au văzut soarele întunecându-se, pământul cutremurându-se, pe morți înviind și arătându-se multora în cetate, după patima Lui? Ei cari au crezut în divinitatea lui Isus, despre care Petru mărturisise înainte, în numele turoara: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu” cum și-au învârtoșat inimile să nu poată crede dela început învierea Lui“?

Dar întrebarea și mirarea credinciosului de azi nu are rost. Era întâia minune, întâiul mister care li se prezentase fără ca autorul lui să fie în mijlocul lor, în carne și oase. Era întâia ciocnire între intelectul rămas la propriile forțe și faptul supranatural.

Era veșnicul, permanentul refuz al rațiunii omenesti în fața primirii misterului. Era sâmburele veșnic tare al tragediei necredinții, al necurmătei lupte dintre natural și supranatural. Era rezistența unei vechi concepții asupra lumii, față de noua concepție a legilor materiei în fața legilor duhului.

* * *

Și totuși momentul urgisit: misterul, taina, e la temeliiile nașterii și ale morții, chiar în lumea materiei. Din taină, din nepătrunsul de rațiune, se ridică întreaga existență și vieață, și în el se înfundă. Iaina înghite începutul, în ea se termină sfârșitul. Dela începuturile existenții spiritul se înfrățește cu misterul, trăește din acestea și nu din realitate, din irațional și nu din rațional. Dela începuturile vieții omul rațional caută taina, aleargă după irațional, mânat de un instinct mai puternic decât toate puterile rațiunii. Dacă viețuitoarele sunt conduse de instincte, omul se poate caracteriza și el ca o ființă purtată de instinct. Instinctul specific omenesc este chiar acesta: năzuința după taină, după cecece este peste fire. Intreg specificul omenesc: religiile, culturile, civilizațiile, poartă pecetea concepției metafizice pe care omenirea a avut-o la un moment dat.

Și totuși, delo începuturile vieții omenesti rațiunea se împotrivește și e răsfrântă de atingerea cu taina. Răsfrângere dure-roasă, tragică. E groaza instinctivă a picurului de apă ce stă să cadă pe vatra de jăratec.

Din vremuri imemoriale rațiunea se trudește de moarte să arate ilogic, irațional, în neputință de a ființa, supranaturalul. Știința exactă vorbește despre legile naturii ca despre ultima rațiune. Istoria, ca știință, clasează minunile lui Isus între legende. Rațiunea aplaudă, și lumea se bucură: a scăpat de vatra de jăratec pe care ar cădea picurul de apă.

Și numai cei într'adevăr mari dintre oamenii științelor exacte, aceia cari descopere noi legi existente din veșnicie dar necunoscute de noi, simt că pătrunderea tot mai adâncă în legile naturii, după metode tot mai științifice și mai riguros controlate, — nu are altă eșire decât tot în taină, în mister, într'un principiu nepătruns de rațiune. Ei înțeleg în spaimă uneori, în admirație și prosternare,

adeseori, că, cu cât te cobori mai aproape de inima lucrurilor, misterul în loc să dispară devine tot mai grandios, tot mai adânc tulburător. Ei văd că tot ce descopere sunt realități cari își urmează cursul dela începuturi după legi din veac stabilite, și înțerezăsc profunzimea, adâncimea și înălțimea ce stă din veac la spatele acestor realități concretizate pentru noi în legile naturii.

Și astfel rațiunea silită de mister, de groaza lui, după ce fuge și-l ocolește, ajunge, fără voia ei tot la el, la marele tartor al instinctului specific omenesc.

* * *

În altă rază a fugii rațiunii de taină s'a încercat înlocuirea cultului Domnului cu cultul omului, al omului mare, excepțional, a eroului, a supraomului. Mare motor al vieții nu e Dumnezeu care nu se vede, ci supraomul care poate fi pipăit, și în văzul mulțimii trăește și moare pentru binele deaproapelui, a societății, a popoarelor, a umanității.

Dar „omul“ nu e mare decât prin creația lui, în ori ce domeniu ar fi ea. Iar creația în artă, în morală, în știință, nu e o operație matematică, ce ar putea fi explicată. Nu e un fapt al rațiunii. Nu e nici chiar rezultatul sforțării aptitudinilor deosebite. Esența ei, inima ei, este intuiția, descoperirea fulgerătoare. Ce este ea? Rațiune? Dacă ar fi rațiune s'ar putea defini. Dar descoperirea fulgerătoare naște, sau este, din ceva sau ceva nedefinit: un îndemn, o elevație, o viziune, mai de multe ori e adâncă înduioșare, — lucruri despre cari creatorul nu știe de unde-i vin. Creația e rodul inspirației muzelor? E revelație? E intuiție? Dar toate acestea ce sunt decât nume pentru taina din care pornește creația omenească!

Și marii creatori, singurii oameni mari recunosc cu toții că nașterea operei de artă e taină, că opera nouă, lucrul nou din lume, din spiritul omului eșit, pornește din cei ce „a Deo acti sunt“.

Iată, deci, că nici în această rază a fugii, rațiunea nu scapă de taină. Slăvind pe oameni mari, opera lor, în ultima analiză slăvim tot taina pe care nu o putem pătrunde, și de care ne îngrozim.

Pentru a ne scăpa de taină, și a înconjura misterul rațiunii i-a plăcut să ne coboare în tainele de subt scoarța pământului, a căutat istoria globului și a viețuitoarelor în evoluție, și a fost fericită când ne-a descoperit strămoșul maimuță. Sau cel puțin a fost fericită în veacul trecut. Dar nu a voit să caute ce-i la spatele întâiei celule vii, din care a pornit ...viața. Cei cari au cutezat să arunce o privire, au rămas înspăimântați de acelaș mister de care au fugit...

În universul cunoscut de noi numai Dumnezeu și omul creiază. Iată un solid punct de plecare pentru a găsi afinitatea dintre El și noi, dintre creatorul universal și cel „făcut după chipul și asemănarea Lui“. Acest punct inițial ar putea fi acceptat și de rațiune

pentru a admite existența unei realități, care nouă ni se pare irațională peste fire, fiindcă nu o putem pătrunde.

Și totuși rațiunea fuge de taină, deși la ori ce pas o are în față; cu cât fuga și drumul ei e mai lung, mai lung, mai greu cu atât la opriri misterul se deschide mai amplu, mai uimitor și tot mai adânc neliniștitor.

De taină nu putem scăpa, de realitate irațională pentru noi, dar spre care ne împinge instinctul duhului nostru. Cum am putea scăpa când noi „vrem, ne mișcăm și suntem“ în cel nepătruns, în marele mister originea a tot ce există?

Tartorul acestui instinct ne pune în vecinic războiu cu rațiunea. El întrezărește realitatea misterului. Dar întrezărește și el mai puțin decât prin simț. Și totuși numai în această atracție de către necuprinsul magnet al spiritului nostru, își află și rațiunea hodina când cade cu aripile frânte în apele metalicei nevăzute, ale tainei din noi și din jurul nostru. Numai în ele se poate îneca amărăciunea raționalismului omenesc, numai ele pot tămădui ranele primite în lupta rațiunii. Omenirea s'a însănătoșat în diferite epoci ale istoriei sale numai crezând în taină. Fie că atunci se razimă pe adevăr, pe esența intimă a ființi noastre.

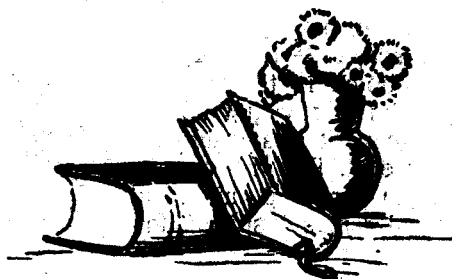
Colectiv omenirea își bate marile drumuri condusă de credință, de supranatural, nu de experiența științifică sau de rațiune.

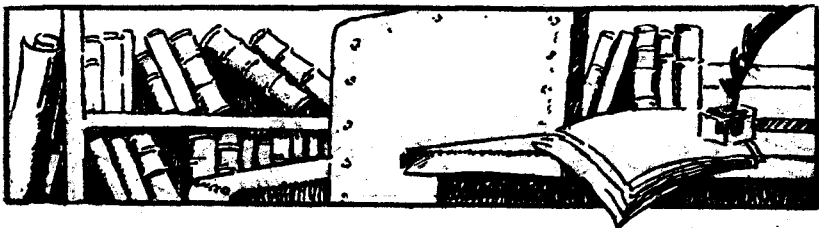
Și totuși individual ne declarăm fiecare dușmani ai tainei, ai supranaturalului. Și spunem cu Apostolul Toma: Până nu voi vedea nu voi crede.

Dar Cel ce a înviat din morți a zis: „Pentru că ai văzut, Toma, ai crezut. Fericiți sunt însă cei ce nu au văzut și au crezut“.

Sentință grea, sub care rațiunea se simte strivită. Și totuși ea cuprinde însăși esența adevărului descoperit de Hristos, și singurul temei al hodinei și al fericirii spiritului nostru.

I. AGÂRBICEANU

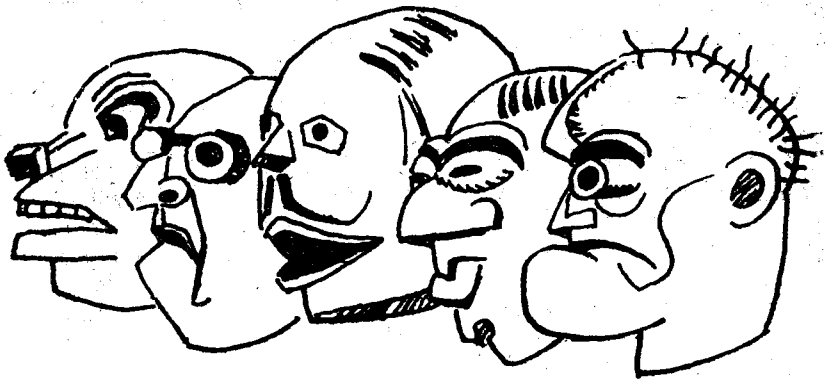

Miel prior

A venit pe-un prund curat de soare
Și ochii uzi și mari privesc în mine..
Miel prior făcut din ape line
Dumnezeu e-atât de mult în tine.
Îți aduc un pumn de suflet greu
Să-l privești și să-l mângâi mereu
Că tu și eu, și Tot, e Dumnezeu.

Eu lângă tine m'oi pleca tăcut,
Să nu te sperii miel prior și sfânt.
De va 'mpletri cuvânt după cuvânt
C'un mucegai de gânduri și pământ.
Pe drumul tău minunile vor crește
In arcuri mari — lumini de curcubeu —
Spre mielul meu veni-va Dumnezeu
Că jertfa lui e tot ce mai primește.

D. CIUREZU

Bilanțul unei guvernări defuncte

Insfârșit, mortul a fost prohodit și îngropat. Un act de necesară salubritate obștească s'a îndeplinit în mijlocul unei satisfacți fără reticențe.

Noi ne îngăduisem, încă de-acum o lună și mai bine, să vestim acest deces, făcând cunoscut cititorilor noștri, că numai formalitățile de stare civilă au întârziat puțin. Nu s'a întâmplat până acum niciodată, însă, vreunui răposat să învie ca prin minune, grație împrejurării că actul de îngropăciune n'a fost redactat la timp. Stârvul guvernului Mironescu amenința să infecteze atmosfera României. Acum, după ce trista, dar necesara ceremonie s'a săvârșit, putem să răsufliăm, însfârșit, liniștiți.

Tratativele începute în momentul acesta pentru constituirea unui guvern de concentrare nu ne împiedică să încheiem bilanțul regimului defunct. A fost o nenorocită experiență, din care țara a ieșit rău jumulită. Vreme de aproape trei ani de zile, cât a durat greaua boală parazitară a aventurii național-țărăniște, am suferit toate nenorocirile pe care le pot pricinui nepriceperea, ura distrugătoare și nesățioasa lăcomie.

Am scăpat acum de aventurieri. Dar privind dezastrul lăsat pe urma lor ne dăm seama, că încercarea a fost foarte grea și că va fi nevoie de eforturi supraomenești, de jertfe din partea tuturor, de o atentă grijă a noilor cărmuitori, pentru a reuși să ne reîntoarcem cel puțin la stările de lucruri de-acum trei ani. În tot răstimpul guvernării lor nefercite, național-țărăniștii nu s'au priceput să cheme în sprijinul lor decât o singură scuză: moștenirea dificilă pe care au primit-o dela guvernul liberal, pe care l'au înlocuit. Succesiunea n'a fost trandafirie, recunoaștem. Dar partidul d-lui Iuliu Maniu, luând asupra lui răspunderea situației în toamna

anului 1928 și încercând să pună în aplicare... programul său de lucru, nu numai că n'a realizat nici o îmbunătățire, dar, cu o liniște cinică ne-a dus dela rău de-adreptul la *dezastru*.

E singurul pas înainte pe care l'a executat România sub oblăduirea sterilă a celibatarului dela Bădăcini.

Ascensiunea politică a d-lui Iuliu Maniu, — cel mai sec și mai mediocru dintre toți maniacii cari și-au închipuit vreodată că au de îndeplinit o misiune reformatoare, — are la obârșia ei un adevărat complot împotriva ideii de unitate națională. Fostul președinte al Consiliului dirigent a triumfat prin șantajul separatist. A fost, desigur, o întorsătură oarecum paradoxală, dar nu-i mai puțin adevărat, că d. Iuliu Maniu a ajuns la un moment dat să-și exercite supremația sa greco-catolică asupra vechiului Regat în temeiul voturilor multe pe care le câștigase în Ardeal militând cu o rece frenezie împotriva regășenilor. Așa a reușit să prostească buna mulțime de pe Crișuri și de pe Târnave, aruncând vina tuturor micilor mizerii cotidiene asupra „ciocoilor” dela București. S'a înfățișat în postură de revoluționar la faimoasa adunare dela Alba Iulia, unde era cât pe-aci să pornească „marșul asupra Capitalei”, a amenințat cu „revizuirea” hotărârilor dela 1 Decembrie 1918 și a cerut „Ardealul pentru Ardeleni”, cu gândul rezervat de a acapara puterea pentru sine.

Mulțumită acestei demagogii regionaliste — pe care noi am combătut-o din toate puterile noastre—și care s'a aliat cu demagogia agrară a țărăniștilor dela Topoloveni și de-aiurea,—d. Iuliu Maniu s'a constituit cu puțințelul său bagaj sufletesc dictator atotputinte al României: un fel de Mesia cu jachetă, rostit să frământa din nou în mâinile sale firave plămădeala organizației noastre de stat, sau, într'un cuvânt, să... occidentalizeze (după cum s'a spus), moravurile atât de „balcanice” din țara al cărei proaspăt cetățean s'a pomenit fără nicio contribuție din parte-i.¶

Modestul avocat de altădată al arhidiecezei din Blaj trebuia să joace printre noi rolul pe care Petru Cel Mare l'a avut acum două sute de ani în Rusia. Să ne tundă bărbile, să ne îmbrace după moda apuseană și să ne întoarcă cu fața spre Europa. O asemenea pretenție era justificată, probabil, prin împrejurarea că d. Iuliu Maniu vorbește perfect limba maghiară și aparține unei confesiuni, care recunoaște drept șef al ei pe Papa dela Roma. Alte legături europene ale dumisale nu se știu și nu există.

Noi, dinspre partea noastră, n'am conținut niciun moment să desvăluim tot tragicul acestei farse. Multora li s'a părut, poate, că ne ocupăm prea mult de d. Iuliu Maniu. Priviți acum pustierea lăsată în urmă de această piață-rea a României, și spuneți, dacă n'ar fi trebuit să strigăm și mai tare, pentru a împiedica să se săvârșească crima! Astăzi răspunderea celei mai păgubitoare cărmuirii din câte a avut de suportat țara noastră, cade întregă asupra d-lui Iuliu Maniu. Iar vinovatul ar scăpa prea ușor, dacă

prin alcătuirea unui minister numit de *uniune națională* s'ar arunca
vălul uitării peste neiertata sa greșală.

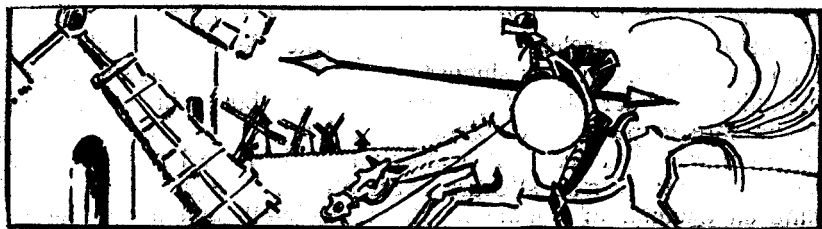
Printr'un interview dat ziarului *Patria* din Blaj, d. Alex. Vaida, dioscurul fostului prim-ministru de tristă amintire, a cutezat deunăzi să facă un fel de elogiu al guvernării național-țărăniște, înșirând cu emfază câteva din meritele acesteia: introducerea unui parlamentarism real, înfăptuirea reformei administrative, creierea regiilor publice autonome, ș. a. m. d. Să admirăm, dacă voiți, acest admirabil cinism! D. Alex. Vaida vorbește de introducerea unui parlamentarism real,—cu dimisii în alb și încăerări între deputații majoritari. Pomeneste despre reforma administrativă, — care a desorganizat tot aparatul de administrație al țării. Laudă binefacerea regiilor publice autonome, — ca și când noi am putea să uităm grozavul deficit de 1 miliard pe lună înregistrat de Tezaurul public din pricina inovațiilor economice național-țărăniște.

Noul guvern, căruia îi revine penibila menire reparatoare, se va așeza pe un morman de ruine. Înainte de a se apuca de lucru va fi de datoria lui să adreseze o telegramă de mulțumire d-lui Iuliu Maniu...

ALEXANDRU HODOȘ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un nou proiect de reformă școlară : clasa de bacalaureat

Președintele consiliului legislativ a spus într'o dare de seamă, făcută la începutul lui Ianuarie, că înaltul for de sub conducerea sa a examinat, în cursul anului 1930, nici mai mult nici mai puțin decât *339 proiecte de legi*. Dacă fericirea unei țări ar putea spori în proporție dreaptă cu numărul proiectelor de legi elaborate fără nici un sistem, sau chiar cu acela al legilor votate în ruptul capului prin emascuțării dimisiilor în alb, incapabili a-și da seama de consecințele votului lor, România întregită ar fi atins recordul fericirii prin galopanta legiferare a celor doi ani din urmă. Din nenorocire însă, mulțimea legilor nu a însemnat în cazul de față o pârghie a progresului, ci un povârniș spre cumplite prăbușiri în toate domeniile invadate de furia legislativă a celor mai agramați „reprezentanți ai națiunii“.

Cu toate că actualul ministru al instrucțiunii publice ar avea de-ajuns de lucru cu proiectul de reformă a învățământului superior, proiect ale cărui dispoziții au trezit o serie întreagă de nemulțumiri și frământări în cercurile profesorilor universitari, — a încercat să forțeze tocmai, la sfârșitul sesiunii parlamentare, încă un nou proiect de reformă școlară, privitor la înființarea așa numitei clase de bacalaureat.

Dacă a fost o greșală pedagogică, îndeobște recunoscută, desființarea clasei a VIII-a de liceu și înlocuirea ei cu un *an preparator* la universitate, reformă pe care actualul ministru n'a putut sau n'a voit s'o înfăptuiască, socotim că ar fi o *greșală și mai mare*, dacă după abia doi ani de experiențe didactice s'ar proceda iarăși în mod pripit la o nouă reformă școlară, prin transpunerea anului preparator dela universitate la licee, deghizat sub masca unei născociri împodobite cu pretențiosul titlu: *clasa de bacalaureat*.

sau clasă de sinteză culturală. Nici problemele dificile ale baccalaureatului, nici acelea atât de complicate ale sintezei culturale nu poate să le rezolve o singură clasă, fiind întreg cursul învățământului secundar chemat și obligat a contribui, prin toate clasele de care dispune, la o soluționare a lor.

Știm că se făcuse și la sfârșitul sesiunii parlamentare din 1930 încercarea de a se strecura acest proiect de lege, printre cele votate cu duiumul în ședințe nocturne. Mai mult, unul dintre funcționarii superiori ai ministerului instrucțiunii anunțase la radio, că absolvenții ultimei clase de liceu nu vor mai fi admiși la examenul de bacalaureat din 1930, ci vor trebui să urmeze și să promoveze clasa de bacalaureat proiectată a se inaugura la începutul anului școlar 1930-31. Cu toate acestea, strecurarea proiectului de lege întâmpinând chiar desaprobarea fostei Regente, ministrul de resort a fost nevoit să revină și să admită înscrierea absolvenților pentru sesiunea de bacalaureat, care începea la 25 Iunie 1930.

Va recunoaște oricine, că procedul fostei Regente era întemeiat pe serioase motive de ordin pedagogic. Nu era și nu poate fi admisibil, ca o reformă școlară să fie pur și simplu abandonată, înainte de a se fi luat toate măsurile necesare pentru înăptuirea ei. Experiența didactică de un an de zile nu era suficientă pentru stabilirea și aprecierea efectelor ei. În materie de învățământ este mai indicată, decât în alte domenii, îndelungă răbdarea și observațiunea atentă, sistematică timp de mai mulți ani, înainte de a păși la modificări și înnoiri. Răposatul Wilhelm Reiu spunea că în țara lui, care se bucura de reputația unei țări a pedagogilor și a filosofilor, orice reformă școlară cere timp de două secole: un secol pentru elaborarea și altul pentru aplicarea ei.

Adevărat, că secolul nostru fiind secolul vitezei, nu se mai poate împăca, nici în materie de pedagogie, cu o astfel de încetineală metodică. Oamenii școlii ar fi însă în drept a pretinde și astăzi, dacă nu un secol, măcar un deceniu pentru a culege experiențele necesare cu privire la liceul ce 7 clase și la anul preparator încadrat organismului universitar. Ar fi trist, dacă s'ar repeta cazul din 1-iul deceniu al acestui secol, când a fost redus cursul seminarial *dela 8 la 7 ani* în 1902, pentru a se reveni în 1906 iarăși *la 8 ani*. Dacă lipsă de seriozitate a reformatorului de atunci ar putea fi în câțva scuzată, cu atât mai condamnabilă apare superficialitatea reformatorului dela 1928, care nu a ținut seamă nici de experiența făcută cu seminariile, nici de constatările insuficienței pregătiri a absolvenților de liceu pentru studiile superioare, constatări cari ar fi reclamat în mod logic sporirea, nici decum reducerea liceului cu o clasă.

* * *

Argumentul principal pentru înființarea casei de bacalaureat este, precum afirmă făuritorii acestui nou proiect de reformă școlară, faptul să la universitățile din străinătate nu ar fi admiși absolvenții

liceelor cu 7 clase și cu examen de bacalaureat. Acest argument e lipsit însă de importanța hotărâtoare, ce i se atribuie.

Absolvenții liceelor noastre n'au decât să rămână la universitățile din țară, putând face aci studii destul de serioase, dacă au atragere și pasiune pentru ele. Numai pentru specializarea, ce urmează după examenele de licență, pot fi recomandabile studiile în străinătate și anume în centre universitare cu tradiții respectabile și cu mijloace de lucru mai numeroase și mai probate decât ale tinerelor noastre universități.

Dispărând deci acest pretins argument principal, dispăre și motivul urgenței, care îndeamnă pe autorii proiectului să amenințe prin comunicate ziaristice și pe absolvenții din acest an ai liceului, în tocmai cum îi amenințaseră pe cei din anul trecut, că nu vor fi ațmși la examenele de bacalaureat din Iunie-Iulie.

Nădăjduim că motivele, cari au determinat anul trecut amânarea acestei reforme pentru timpuri mai bune, vor fi luate și de astădată în considerare, mai ales că cele de ordin financiar s'au apărat de atunci până acum.

Se știe anume, că pentru înființarea clasei de bacalaureat bugetul ministerului de instrucțiune ar trebui sporit cu 80—90 milioane lei anual, creându-se o categorie nouă de profesori — așa numiți *profesori-conferențieri* — a căror retribuție ar fi majorată cu 50 % revenindu-le rolul de intermediari între colegii lor din învățământul secundar și între profesorii universitari.

Este oare acum momentul pentru acest spor de cheltuială, când membrii corpului didactic pe toate gradele n'au reușit să-și vadă îndeplinite dreptele lor revendicări privitoare la executarea legii de salarizare din 1927 și pe deasupra au mai fost așa de greu loviți prin faimoasa și precipitata curbă de sacrificiu.

Când profesorii și învățătorii nu-și primesc luni dearândul nici lefii micșorate sub minimul de existență, cum se vor procura fondurile necesare pentru a spori cu 50 % lefii viitorilor profesori-conferențieri, a căror selecționare se va face foarte probabil după aceleași criterii absolut nepedagogice. cari au deschis calea spre importante funcțiuni în administrația și controlul școlar unor elemente cu pregătire deplorabilă, dar cu merite necontestate în domeniul haiduciei electorale.

I. LUPAȘ

Cartea Facerii *)

La Mărăști au ajuns noaptea. Tot noaptea s'au coborât în tranșee. Tiptil, s'au strecurat, companie cu companie, înlocuind un alt regiment ce se retrăgea în rezervă. Era o tăcere nemărginită pe întreg cuprinsul văilor adânci, o pace fără de hotare și o blândă adiere de vis. Parcă se întindeau din depărtări mâini tremurătoare de mame, căutându-și copiii adormiți, mângâindu-i și acoperindu-i. Parcă se lăsau din cerul văratec în zboruri săltate, sărutări calde. Pământul răcoros se alinta în răsuflete domoale, ca un sân de femeie...

Andrei și-a așezat compania în sectorul lui, apoi a cercetat cu ochii terenul din față. Nu prea distingea multe. Nu era lună. Nori diafani, ca un borangic alb aruncat peste văzduhuri, îi împiedecau vederea. A renunțat deci să mai caute punctele obișnuite de orientare, s'a aplecat cu capul pe umărul lui Piperea, care adormise, și a prins iar să-și orânduiască sufletul, cum făcea totdeauna în clipele hotărâtoare.

Știa că a doua zi dimineța se va începe bătălia pregătită în cursul iernei și a primăverei. În ultimul moment s'au mai făcut unele schimbări de unități, din pricina dislocării rusești. Astfel se explica și aducerea regimentului lor atât de fără de veste la acest punct al liniei de foc.

Prin foarte multe părți frontul crăpase. La Dunăre și în nordul Moldovei moscoviții își răreau rândurile strecurându-se în pâlcuri fugare, lăsând în părăsire tot și întorcându-se spre focul din stepa lor. Pe ici pe colo au fost înlocuiți cu perdele ușoare de trupe. Grosul armatei românești se înfipsea însă în inima munților și

*) Fragment din romanul d-lui Eugen Goga, recent apărut în editura Cultura Națională.

încearca de acolo, ca o veveriță singuratecă suspendată în codrii strămoșești, să facă un salt îndrăzneț spre occident, spre singura scăpare ce mai putea avea.

Andrei înțelegea întreaga situație și se pătrundea de tragicul ei sângeros, ca de o fatalitate bine venită pentru o lămurire de mult așteptată. Înțelegea că deodată cu retragerea revoluționarilor împrăștiati de vântul nebuliei, sângele lui și al tovarășilor lui se împuțina oarecum, pierzând din densitate, dar simțea în aceeași vreme că câștiga pe fiecare clipă în calitate și puritate. Energii nebănuite au prins să răsară din pământul ostașilor aruncați de mâna întâmplării în Carpați și sădiți acolo pe vecie, ca niște brazi milenari. Andrei le vedea cum cresc și se înmulțesc, svelte, sprâncene și potolite, sporind cu numărul lor și înmiindu-i puterile. Limpezit de multe gânduri negre, ca un râu umflat și tulburat de ploile veacurilor, își recâștiga albia și curgea spre eternitatea senină, împăcat cu sine însuși și cu menirea lui.

Primele lovituri de tun, în zorii dimineții, l-au înviorat întinzându-i nervii ca pe niște coarde de vioară acordată pentru un cântec nou. Era aproape vesel. Era spiritualizat. Era curat și întinerit, ca Făt-Frumos după ce a gustat din izvorul povestii lui Piperea.

— Cum îi spune izvorului ăluia de la voi, a întrebat râzând.

— Domnule căpitan, a protestat Piperea, acum nu-i vreme de glumit.

— Lasă că-l știu eu. La izvor la apa cumpănită. Bună apă. Te taie la ficăți...

Piperea l-a privit bănuitor. Nu i se părea a bună. Andrei i-a cerut câteva țigări și a urmărit apoi cu interes efectele focului artileriei. Erau remarcabile. Proectilele cădeau cu o regularitate matematică și răbufneau metodice în tranșeele de pe dealul din față. Tirul a început într-o cadență rară și s'a întezit mai târziu din ce în ce mai mult. Guri de foc de toate calibrele se întreceau unele pe altele în opera vijelioasă de destrucțiune. Se simțea în spatele lor, nu atât o mână viguroasă ce se punea în mișcare, ci mai mult o inteligență vie, suplă și statornică. Andrei par'că-l vedea pe ofițerul ce diriguia tragerea, par'că-l lămuria bine în minte, subțire, firav, elastic, în colțul gurii cu o ironie mușcatoare și în ochi cu toate limpiditățile rasei.

Răspunsul artileriei dușmane era tot atât de puternic. Andrei avea însă impresia că e mai greoi. În orice caz, dela o vreme nu-l mai auzea. Și nu-l mai auzea, fiindcă era cea dintâi luptă la care lua parte cu tot trupul și cu întreg sufletul, identificându-se cu ai lui, simțind mândria acestei identificări și primind cu lăcomie binecuvântările ei, ce-i cădeau în suflet cu răsunete adânci. Era lupta inimii lui. Era o luptă în care mergea, nu numai cu dorința ne-strămutată de a învinge, dar și cu dorința infinită de a trăi. Trecea dela pluton la pluton, inspectând soldații, îndemnându-i și povățuindu-i. Participa în amănunte la tot ce privea posibilitățile de a-și

ține oamenii gata de atac. Era într'o perpetuă mișcare de organizare. Dar nu-și mai arăta capul în bătaia gloanțelor, ca mai demult, nu-și mai arunca trupul cu dispreț în fața primejdiei. Se păstra cu o sgârčenje excesivă pentru izbândă, iluminat de apropierea ei și sfânt de perspectivele ei.

Dela o vreme glasul tunurilor românești s'a prefăcut într'un urlat nebun de mânie. Se părea că fiecare lovitură izbea cu îndărătnicie într'o poartă ce nu voia să se deschidă pentru un popor lăsat afară din lumea oamenilor, pradă sălbătăciei. Se părea că fiecare obuz pleznit striga la poartă un strigăt înfiorător de des-nădejde.

— Deschideți, deschideți, se auzea deslușit din milioane de guri în milioane de ecouri.

— Deschideți, a urlat și Andrei în delirul așteptării.

— Domnule căpitan, domnule căpitan, a chiotit Piperea, plângând scuturat de friguri.

Credea că-i înebunise stăpânul.

* * *

Atacul s'a dat în valuri dese. Compania a douăsprezecea a pornit cea dintâi. A năvălit din tranșee, prelingându-se pe pământ ca un izvor împrăștiat în picuri mulți, s'a dus mereu rostogolindu-se, tot mai departe în vale, apoi, a căutat să se urce pe deal, încurcându-se însă în rețelele de sârmă ghimpată și oprindu-se din elanul tăiat de mitralierele ce o scuipau isterice în față. Compania a unsprezecea a pornit în urma ei în salturi repezi. Compania a zecea s'a dus și ea. Toate au înaintat, val după val, atingând înălțimi din ce în ce mai mari. Soldații se cățarau pe brânci, tăiau cu foarfecele rețelele de sârmă și se căzneau să câștige un cot de pământ mai mult. Unii tăiau rețelele și alții trăgeau, răzbătând mereu.

Cei mai mulți se culcau cu fața la pământ și împietreau acolo pentru veșnicie. Alții rămăneau spânzurați cu capetele atârinate de câte o tufă aplecată sub greutatea lor.

A sosit apoi și rândul companiei a noua. Andrei, în fruntea ei, a plecat simțind în vine toată patima ciupei, cuprinzând în el întreagă năzuința celor rămași în vale, spornic pe drumul de sânge ce i se deschidea în față, îndărătnicit de voința de ajunge sus și fulgerat în suflet de lumina culmei spre care țintea.

Valul lui a dat cel mai puternic asalt. Ingroșând rândurile celor răzlețiți pe deal, Andrei cu oamenii lui a pătruns pe creastă, simțind cel dintâi revărsarea orizonturilor largi în sufletul lui aprins. A pătruns cel dintâi pe creastă și a căzut închinându-se ca un credincios în fața minunii ce i se desvelea în față. Un glonte l-a făcut să cadă, străpungându-i inima ce-i palpita zorită, ca o cuprizătoare lume nouă, asupra căreia Duhul Sfânt s'a coborât creator

pertru întâia oară. A căzut fără să aibă conștiința că moare simțind adânc prelungirea lui peste veacuri. Înainte de a închide ochii, a putut să mai vadă odată soarele, care, după o zi atât de trudnică, aprindea dincolo de munți, în depărtările lui, rând pe rând, făcliile apusului. Andrei l-a văzut și a priceput aieva că marele ctitor al luminii, răstrângându-și chipul blând în biserica lumii, îl ținea în brațe, ca o supremă mângâiere, ca o binecuvântare târzie, ca o tristă chemare, catedrala Notre-Dame . .

EUGEN GOGA

„Evreii cari se deșteaptă“...

„...și s'a răsvrătit în sufletul său
pentru că coroana Ardealului a trecut
de pe capul unui Habsburg pe capul
unui Hohenzollern“.

(„Világ”).

Ziaristul Halmay Arpád din Oradea a băut otravă...

Cazul a stârnit un larg ecou în presa locală, tocmai pentru că, — departe de a fi un simplu fapt divers, — el depășea cadrele unei banale sinucideri. Și, cum s'a dovedit în urmă, avea unele dedesubturi, a căror semnificație merită atenția noastră întreagă.

Sinucigașul poartă un nume neaoș maghiar. Nume sonor și elegant, cu o rezonanță de vechie nobleță ungară. În plus era redactor la cel mai unguresc din toate ziarele ungurești, câte apar în Ardealul românesc: la „Magyar Szó“.

Totuși Halmay Arpád — era evreu.

Un amănunt, care nu trebuie să vă surprindă nici chiar pe d-voastră, cinstiți cetitori din Muntenia și Moldova. Semitizarea presei, și chiar a literaturii maghiare, este un fenomen mult mai vechiu și mai verificat, decât să mai aibe nevoie de dovezi. Fenomenul e simplu ca bună ziua. Și noi ne-am mai ocupat de el în coloanele acestei reviste. Punând stăpânire pe presă, intelectualii evrei au luat de mult în antrepriză șovinismul maghiar, marfa cea mai abundentă pe piața publică, mai ales acum, după ciuntirea Ungariei milenare, când rana din piepturile ungurești, deslipite de coroana sfântului Ștefan, se cere mereu scormonită.

Exploatarea orgoliului de rasă este o „afacere“ cu o rentabilitate absolut sigură, iar Ardealul tuturor libertăților ofere terenul cel mai fecund pentru agitarea ideii iredentiste. Nu se cere, decât

un singur bagaj de luptă : îndrăsneală. Iar în materie de tupeu știm că, că Iehova a fost cât se poate de generos cu poporul său ales. Lupta are un singur obiectiv : să ponegrești tot ce românesc. Campania nu comportă nici un risc. Românii, o parte dorm pe lauri, o parte rabdă la infinit, ca Iov din Biblie. În cazul cel mai rău ajungi „martir“ sau „erou“ pe trotuarele Budapestei.

Cel ce seamănă insulte...

Exact așa s'a gândit Halmay Arpád, gazetarul evreu cu nume unguresc.

A descins cu pașaport dela Budapesta, s'a postat în tranșeele ziarului „*Magyar Szó*“ din Oradia și a 'nceput atacul cu funingine. Asupra noastră, desigur. Iar când e vorba de luptă, Paul trebuie bineînțeles să fie mai fanatic, decât Saul. Doar nu degeaba este el neofit și apostat. Și astfel, înzestrat cu multă reacredință și mai ales cu o sadică poftă de a 'njosii tot ce se întâmplă în țara asta, tânărul plin de iluzii și de pistrii n'a scăpat nici un prilej să nu ne terfească în noroi și să nu submineze cu scrisul său credința în statornicia stăpânirii noastre pe acest pământ strămoșesc. Este cunoscuta acțiune metodică de discreditare a ideii de stat românesc și de acreditare a ideii revizioniste, din care presa evreo-maghiară din Ardeal — la adăpostul libertinajului, ce domnește la noi — și-a făcut de mult un punct de onoare și o rațiune de existență.

Dela un timp s'a umplut însă și paharul răbdării românești. Tupeul viteazului bârfitor a 'nceput a plictisi și poliția i-a căutat cazierul. S'a aflat astfel, că patentul furnizor de minciuni era și cetățean și ziarist de contrabandă. Un tip nou în presa minoritară, care manifestă însă tendința de a se încetățeni.

Somat să-și facă bagajul și s'o șteargă peste frontieră, voinicosul Arpád s'a văzut demascat. Și atunci s'a așezat în fotelul redacțional și a băut venin. A avut însă grija, ca lichidul să nu cumva să-i deranjeze stomacul. Dus la spital s'a constatat, că otrava nu fusese otravă. Dar în aceeași zi postul de radio, acompaniat de toată presa budapestană, transmitea 'n largul lumii vestea monstruoasă, că „*sicanele și persecuțiile barbarilor de valahi au aruncat în brațele morții pe distinsul ziarist și ne'nfricatul luptător... etc. etc.*“. Inscenarea își atinsese deci scopul.

După mai multe jonglerii calomniatorului a fost în sfârșit expulzat din România pe care a hulit-o pentru a fi consacrat erou la Budapesta, pe care a servit-o. Vă puteți închipui ce furtună de proteste a stârnit această expulzare în presa evreo-maghiară dela noi. Ceeace ne interesează însă și merită să fie relevant este, că s'a găsit un ziar minoritar, care n'a ținut isonul de rigoare și după chpul cum a comentat „cazul Halmay“ el reprezintă mai mult, decât o notă discordantă. E un punct de vedere contrar și neobișnuit până acum în presa minoritară dela noi.

Iată ce scrie ziarul „*Világ*” (românește : „Universul”) care se intitulează „ziar evreiesc independent” și apare la Oradia în limba maghiară.

Traducem textual :

— „Halmay Arpád” și-a renegat credința strămoșilor săi. A părăsit luntrea cea veche și s'a imbarcat pe o altă corabie, crezând, că din câteva picături de apă va stoarce puteri noi : aburii, care să l poarte pe oceanul vieții. Cu toată inima, cu întreg sufletul s'a încadrat în idea națională maghiară. Dar fibrele nervilor săi, cari numai cu mare greu au suportat această metamorfoză spirituală, n'au fost în stare să înfrunte furtuna mării. La fiecare suflare de vânt ele au reacționat însutit. Și atunci, din golful lăniștit al înțelegerii, destinul l-a aruncat în valurile înfuriate ale răsvrătirii.

S'a răsvrătit evreul Halmay Arpád pentrucă flamura și coroana Ardealului a trecut de pe capul unui Habsburg pe capul unui Hohenzollern. Dar a uitat că schimbarea asta nu-l privește pe el și nu echivalează cu'n motiv de sinucidere. Pentru ce nu s'o fi gândit oare Halmay Arpád, că subjugarea ludeii din partea Romanilor de odinioară, nouă Evreilor ne-a cauzat cel puțin atâta durere, câtă le-a pricinuit Ungurilor azi ocuparea Ardealului din partea Românilor, strănepoții Romanilor de odinioară.

Căci, ecurile tropotelor acelor legiuni romane din valea Gleadului, cari devastau totul în calea lor, de bună seamă vor fi sfâșiat inima străbunilor noștri cu mult mai adânc, decât intrare oștirii românești în Valea Crișurilor din anul 1919, tocmai în a cincea săptămână de dictatură proletară atotdevastatoare, când la ordinul „tovarășului inchizito.” *preotul român împreună cu rabinul evreilor erau duși între baionete și aruncați în beciurile nu tocmai prietenoase ale Crișului.*

La toate acestea Halmay Arpád nu s'a gândit. Dar el a uitat și faptul, că poporul evreesc nu l-au mântuit gazetarii animați de spirit revoluționar, ci înțelepții lui, oamenii calmi și cumiști din fruntea lui, cari l-au molcomit cu sfatul și l-au îmbărbătat să-și suporte soarta cu resemnare, zicând : fraților atașați-vă cu întreg devotamentul de statul în care trăiți. Respectați legile lui, limba lui s'o învățați, pentru binele lui să munciți și pentru pacea lui să vă rugați. Căci pacea lui înseamnă liniștea voastră și bunăstarea voastră.

De toate acestea n'a vrut să știe Halmay Arpád.

De când și-a renegat neamul și credința, el nu mai calcă în timpul nostru. Deși ar avea ocazia s'audă cuvântul adevărului, „*cuvântul unguresc*” al preotului nostru, care se roagă pentru stăpânirea românească de s'aude nu până la Budapesta ori până la Geneva, ci până sus la ceruri, la tronul lui Dumnezeu !..

Lui i-a plăcut însă s'asculte celălalt „cuvânt ungueresc“ al ziarului, care umple văzduhurile cu strigătul tuturor păcatelor din țara asta. Abuzând de nemărginita libertate de presă dela noi,—o libertate, de care poate fi mândră cea mai civilizată țară din lume, — ziarul șovin al lui Halmay debitează insultele cu nemiluita și prezintă drept adevăruri toate minciunile grosolane, de care,—potrivit unor vechi obiceiuri fanariote, — și-le sparg în cap politicianii dela București.

Dar se poate admite oare, ca neamul românesc sau cel puțin un singur fiu al său să nu aibă nici o virtute? Cum se face, că în acest „Magyar Szó“ nu putem să cetim nimic de o singură valoare românească, nu găsim o vorbă măcar despre o singură virtute a unui singur român?

Se poate presupune oare, că nici națiunea maghiară, nici un singur fiu al ei să nu aibe nici măcar un singur păcat? Cum se face atunci, că în acest „Magyar Szó“ n'am putut citi nici o vorbă despre vreun delict al maghiarimei sau măcar o simplă dojană la adresa unui ungar căzut în vreun păcat.

De ce nu citim? De ce? De ce?

Cu această întreită întrebare se sfârșește demascarea și rechizitorul. Maniera antipatriotică a presei minoritare începe a fi înfirată, cum vedem, de înșiși aliații ei de până acum.

Ziarul „Világ“ este cel dintâi, care are curajul să se smulgă de sub teroarea partidului maghiar, care nu acceptă pe evrei decât în ipostaza de ultrașovini, — preconizând o conduită de absolută loialitate pentru cetățenii minoritari de legea mozaică. Raționamentul lor este de o logică impecabilă: în definitiv ce ne doare capul pe noi evreei, că coroana Ardealului și-a schimbat stăpânul? Noi să ne căutăm de rostul nostru, încadrându-ne, ca popor, oaspe, în ritmul de viață al autohtonilor. Iată avem și evrei, cari se deșteaptă! Începutul e timid, gestul e deocamdată izolat. Dar ghiața s'a spart și el va avea de sigur urmași. Mai de vreme sau mai târziu, evreei din Ardeal se vor trezi, la realitate și se vor convinge, că'n definitiv nu pot câștiga nimic dansând mereu „csardașul“ și așteptându-și mântuirea dela „ebredisti“ de dincolo de Tisa, cari n'au nici un motiv să fie mai încântați de mirosul caftanului semit, decât de cel al „opincii valahe“.

Un epilog și „un triumf“

Epilogul acestei explozii este tot atât de caracterizatic, ca prologul.

Deoparte, presa maghiară de nuanță șovină, manifestându-și indignarea cu pumnii încleștați. Adică: cum îndrăsnim noi s'aruncăm peste prag pe unul, care vine 'n casa noastră, ca oaspe și ne mai face și onoarea să ne batjocurească? De „barbăria“ asta vom avea să dăm seama la Geneva!

De cealaltă parte, presa românească locală cântându-și bu-

curia pe toate gamele și laudând gestul energic al autorităților, atribuie cazului proporții epice și semnificația unui „*act de afirmare și mândrie națională*”. Cu alte cuvinte, dacă am reușit s’astupăm gura (fără să-i rupem dinții) unei javre de gazetar, al cărui lătrat devenise exasperant, suntem vrednici să ne felicităm. Iar dacă am mai și alungat-o cu coada ntre picioare am căpătat un adevărat „triumf național”. Să nu vă mire de loc. Fenomenul poate să pară ciudat, hazliu dacă vreți, dar până la un punct este explicabil. El face parte dintr’o stare de spirit specială, pe care am putea s’o numim *psihologia graniței*.

Atmosfera de aici este cea mai prielnică pentru răspânditorii de știri alarmante. Grație freamătului nervos și atmosferei de nesiguranță, de provizorat, de discredit și infamie, creiată și susținută consecvent de presa minoritară, o seamă de oameni aici stau în permanență cu urechile ciulite așteptând să se întâmple minunea și să dispară granița.

Sunt chiar Români, cari stau și astăzi nedumeriți și desorientați, sub teroarea agitațiilor revizioniste, care au invadat satele. Aici zace explicația „*maaarelui triumf*”. Ne obișnuisem atât de mult cu palmuirile jurnalelor ungurești, încât *românul, care incasează astăzi o palmă și nu le întoarce și obrazul celălalt e privit ca erou*.

Sunt abia câteva luni, decând faptul, că guvernul a avut curajul să numească la Oradia un ajutor de primar *român* (fată de candidatul *maghiar* ales de consiliul orașului), a fost sărbătorit ca un *eveniment național, ca o biruință de proporții epocale*.

Iată fenomene ciudate, iată stări de spirit, care oglindesc ridicolul în care ne-a coborât desmățul nepedepsit al unei prese dușmane și o toleranță împinsă până la inconștiență, într’o zonă cu temperatura urcată și într’un mediu social, unde gazetarii obraznici nu dau față cu procurorii, iar capii autorităților noastre, cu puține excepții, *nu și-au lepădat încă sufletul de robi*.

Totuș este un progres. Orgoliul de rasă a început a reacționa. Meritul principal este al gazetelor minoritare, a căror violență de limbaj sporește tot mai mult numărul „*bunilor români*”.

GH. TULBURE

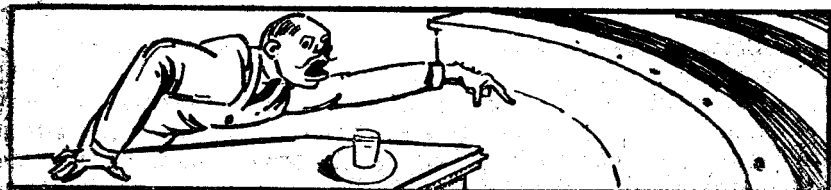
Chemarea rodului

Un basm s'a prins pe crama dintre vii
Cu aripi mari de toamnă și aramă,
Și răsul meu și cântecul mi-l cheamă
Cu vâslele de struguri aurii.

Un sân pietros, curat, de fată mare
Îl caut cu gura mi tânără să-l rup
Și maluri mari de toamnă se surup
Pe mine, peste vii și peste zare.

Și așteptând să sue-acolo satul
Podgoria visează 'nmărmurită
O lespede de soră aurită
Din soarele ce-și cuibură înaltul

D. CIUREZU

Ofensiva șoaptelor

Societatea noastră cu toate stigmatele ei de orientalism adânc înrădăcinat și-a însușit încă unul de proaspătă adopțiune. Zvonul public a înregistrat, dela o vreme încoace, un auxiliar de preț. Strecurate la coada obicinuitelor reportagii de dubioase informațiune, sau svârlită ca din întâmplare în comentarii de colț de stradă, știrea e totdeauna întovărășită de insinuarea îngrijorată a fecundului informator: — „Răul e aiurea... Nu se mai poate!“ Și închizând ochii pe jumătate, ridică din umeri schițând un gest evasiv și vag amenințător: „—Ai să vezi...“

Cu o vinovată solidaritate, din toate părțile, pe la toate răspântiile răsar șoaptele, și, ca o rețea nevăzută, urzită din păcat și minciună, se împrășteie zăpăcind conștiința publică.

Tot ce periferia vieții noastre publice a eliminat dintr'un instinctiv sentiment de salubritate morală, toți ratații cluburilor, abonații cafenelelor, clienții stipendiilor de suspectă origină, copiii expediențelor, — iată animatorii acestei ofensive a șoaptelor, întreținută pe subt mână și de cei cari și-au croit armă politică din ea, scontând succesul din strecurarea infamiei pe seama altora, ca o tendință de corijare a destinului implacabil pe care istoria se va însărcina odată să-l explice viitorimei.

Furișată perfid la ureche cu inflexiuni dulcege de prietenie sau ca nuanțe îngrijorate de avertisment, purtată din gură în gură, infamia ia proporții, crește, prinde consistență și încearcă să-și facă loc în spiritul public dezorientat azi și chinuit de întrebări.

Prefacerile politice din ultimul timp au zdruncinat adânc organizația vieții noastre de stat. S'au pulverizat iluzii s'au născut resentimente, au încolțit indoeli, s'au ridicat puncte de întrebare. Câmpul politic dislocat în vechia lui configurație, paralel cu noile orientări ce i-se oferă, înregistrează o pronunțată sensibilizare a

antenelor sale de informație și svonul — fals sau adevărat — se acreditează cu ușurință.

Servind un interes de un moment, sau, de cele mai multe ori urmărind cu program crearea de atmosferă pe deoparte și menținerea ei pe dealta, avalanșa de șoapte angajează o luptă metodică de defăimare neezitând să meargă până sus de tot chiar.

Opinia publică asaltată de această revărsare surdă, înregistrează însă cu liniște și indiferența aceste ultime svârcoliri ale neputinței.

Procesul de primenire s'a săvârșit, — curând se împlinește un an, — și întârziată urzelilor săvârșite de răbufneala proaspătă de aer curat, își văd micile lor socoteli stricate. Sărmane apariții anahronice, adunate prin unghere, șoptesc răsuflate povești de complotiști mucegăiți, pe urma cărora nu știi ce te cuprinde mai întâi: un sentiment de profund ridicol pe care nu-l ocolesc sau o reală îngrijorare în fața acestei îndărătnicii patologice ce se încăpățânează cu ori ce preț să se așeze deacurmezișul istoriei.

Beneficiari ai trecutului, înfrânți de realitatea prezentului, vor să încerce modelarea viitorului pe seama lor.

Mijloacele? Nu importă. Succesul, înainte de toate!

Tot ce arsenalul de intrigă învechită a acumulat în timp, toate rețetele uzate de lovături piezișe, tot este pus la contribuție de acești sterili matadori ai zvonului.

Vor reuși? Lăsăm răspunsul în sarcina evenimentelor.

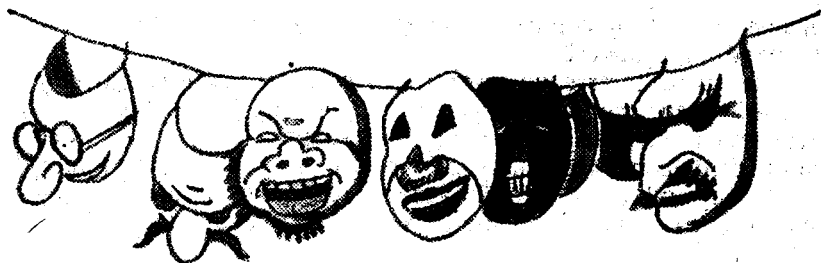
Ofensiva șoaptelor se va prăvăli neputincioasă în fața nedesmințitului bun simț românesc, și realitatea va birui odată mai mult valul de minciuni, pe deasupra oricăror încercări.

Din această infiltrațiune metodică ce acest popor pune la încercare ori de câte ori se simte violat în conștiința lui, — va isbuti să descifreze pe inspiratorii ei și va ceti dincolo de cuvintele rostite, sensul vinovat al uneltirilor.

În măsura în care desvelirea se va face și se vor pipăi rosturile ei mai adânci, în măsura aceea vor urma și sancțiunile.

Într'un instructiv elan de purificare, măturoidul desgustului va spușbera ultimele rămășițe.

EUGEN DEMETRIU

Săptămâna politică internă

Singura concentrare posibilă

În momentul când scriem aceste rânduri, nu știm care va fi soluția crizei. D. Titulescu vine în țară încărcat de o grea răspundere. Dorința poporului este, se zice, un guvern de largă concentrare, la compoziția căruia să contribuie, cu tot ceea ce au ele indiscutabil bun, toate partidele; iar Regele, atent față de această dorință, a găsit în persoana ministrului nostru la Londra pe omul capabil să aducă la îndeplinire ideea. E bună sau nu soluția acestui guvern de concentrare? Nu discutăm și nici nu ne întrebăm dacă ea este realizabilă. Așa vrea Regele. D. Titulescu va uza de toate darurile, cu care l'a încărcat Dumnezeu pentru a isbuti să adune într'un organism armonic de guvernare factorii politici disperați ai unor concepții disparate. Și poate va isbuti.

Mergem mai departe: presupunem că d. Titulescu va isbuti. Partidele au dovedit, că urmează dorinței Regelui și, închizând în casa de la club vechi teme de discordie, dau ceea ce li se cere: omenii pentru gospodărirea unei moșteniri în ruină.

Hotărât lucru, aceasta ne trebuie: chiverniseală. Țara are nevoie de un guvern, care să pună rânduială în gospodăria noastră internă, grav compromisă. Totul e de refăcut din temelie și nu ne putem sprijini decât pe ceea ce mai poate da vrednicia noastră. Credit din afară nu putem nădăjdui de nicăieri. Am epuizat în câți-va ani toate sursele și nimeni nu-și aventurează banul într'o țară ajunsă în halul nostru, cu toate resursele de producție părăginate. Numai o guvernare sgârcită în cheltuieli, fără alte preocupări decât menajarea până la parcimonie a sărăciei generale, ne poate pune, în câțiva ani, în picioare.

E o jertfă, care se impune ca o poruncă, tuturor, și partidelor și indivizilor. Cel dintâi se pare, că e gata să o facă d.

Titulescu, care părăsește terenul, oricum superior, al unor îndeletniciri de cerebralitate pentru inevitabila frământare brutală de acasă. Și nici partidele, așa de nedrept acuzate în bloc de starea de lucruri în care ne găsim, nu se dau îndărăt de la jertfa ce li se cere.

Dar eroismul acestor abdicări diferite trebuie privit și sub aspectul lui moral, după cum nu s'ar cuveni să-l aplaudăm fără a ne întreba de câtă utilitate ne poate fi. Idealul guvern de concentrare, pe care d. Titulescu are sarcina de a-l realiza, poate fi guvernul de salvare trebuitor azi țării. Cu o singură condiție: cei răspunzători de dezastrul actual, cei ce prin felul cum și-au îndeplinit misiunea în rolurile de încredere ce li s'au încredințat, mai recent și mai de mult, să fie trași la răspundere și să dea seama. E aceasta o condiție, care trebuie să convingă și partidelor și d-lui Titulescu. Partidelor, pentru a-și purifica organismele în flacăra jertfei momentului și d-lui Titulescu pentru a nu avea tristul rol de a acoperi, cu numele său, cu autoritatea sa și cu buna d-sale intenție de a fi încăodată util țării, toată turpitudinea samsarlăcurilor dezaastroase săvârșite de unii.

Și punem această chestiune pentru anumite elemente din partidul național-țărănist, cari și-au făcut de cap când țara trăgea să moară și cari vor rămâne în partidul național-țărănist și după concentrare. Nu exagerăm și ne cântărim cuvintele pentru a exprima, pe cât omeneste este posibil, cea mai obiectivă judecată. Dezastrul de azi e opera partidului național-țărănist, rezultată dintr'un fațal concurs de incapacitate și reacredință. Sub celelalte partide, cari au guvernat țara după război, s'au săvârșit greșeli și s'au strecurat abuzuri; partidul național-țărănist a săvârșit numai greșeli și a patronat numai abuzuri.

Va consimți d. Titulescu să șteargă cu autoritatea unui guvern de concentrare prezidat de d-sa acest recent trecut de vinovăție? Ar fi o mare greșală, care ar putea să-i fie fatală și d-sale și însăși ideii, care a adus la soluția concentrării. Căci nu poate fi posibilă salvare în asemenea condiții. Guvernul de concentrare realizat fără imperativul răspunderilor se stigmatizează din germene cu un viciu inițial, care îi paralizează resorturile active. Jertfa tuturor va deveni un act fără consecințe, concentrarea se va reduce la o tristă și inoportună comedie, menită să ridice paravan faptelor săvârșite de aventurieri demagogiei.

Și se va face țării un îndoit rău. Pe deoparte, i se ia posibilitatea de a-și avea la timp guvernul capabil să pună rânduială în treburile publice; pe de altăparte se sdruncină de la treburi mai importante o personalitate ca aceea a d-lui Titulescu.

Convingerea noastră este, că în situația de azi, numai un guvern unitar de partid poate fi o deslegare cu efecte promte și sigure. Masele se înșeală ușor pentru că sunt lesne influențabile. Nu s'au înșelat îndestul acum trei ani, când cereau aducerea partidului național-țărănist la putere, pentru a geme revoltată sub a-

păsarea unei guvernări de ruină? Dar fiindcă e mai înțelept a da ascultare suveranității populare, nu noi vom fi aceia, cari vom pune piedici în calea realizării guvernului de concentrare. E însă o datorie pentru toți, ca voința populară să capete ființă cu toată prevederea unor minți, cari au alte elemente de judecată la îndemână.

De aceea, susținem că un guvern de concentrare fără condițiunea fundamentală a răspunderilor e inoportun.

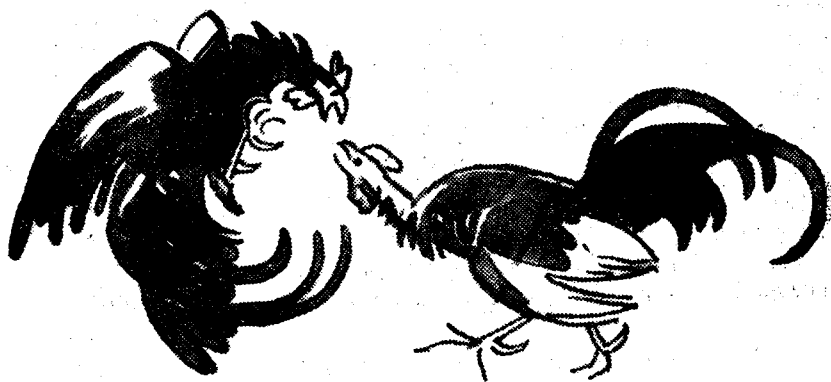
Sunt încă destule elemente în partidul național-țărănist, cari pot accepta această condiție și pot fi acceptate în sânul acestei idei.

Vor consimți ele să facă gestul eroic, cerut de împrejurări?

D. Titulescu va putea fi fericit și țara le va fi recunoscătoare.

D. I. CUCU

G A Z E T A R I M A T A

Calătorul fără urma

Dacă tu tot mai t'ăești,
Unde ești, unde ești ?

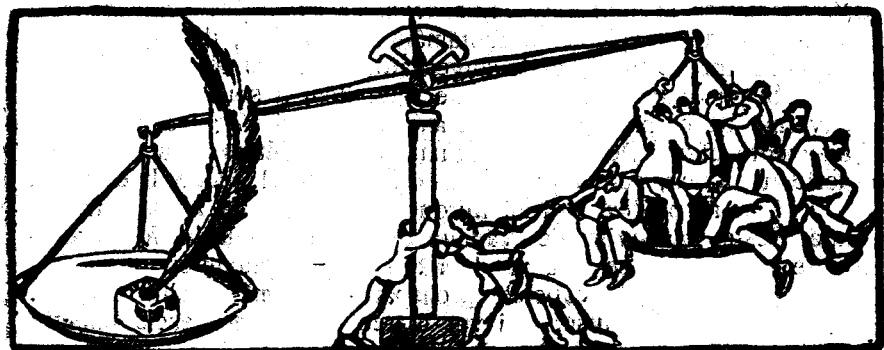
*De-o săptămână 'n lumea largă
Eu de Ghiulucă-am întrebat,
Am vrut să vi-l aduc pe targă,
Dar nicăieri nu l-am aflat.
L-am căutat cu telefonul
Și telegraful l-am bătut,
Am pus să strige microfonul
In marele necunoscut,
Trimis-am pretutindenii crainici
(Și pe poetul Nichifor)
In spre Predeal și pasul Lainci,
Spre New-York și spre Labrador...*

*Scurmat-am urma lui fugară
De-alungul Coastei de Azur*

L'am dibuit din gară 'n gară,
Am consultat un augur,
Am mers pe sus cu-aeroplanul,
Și m'am urcat în Zeppelin,
Am vizitat tot Hindustanul,
Exploataitor ca Swen Hedîn,
Am luat-o apoi prin Europa
Spre Copenhaga și mai sus,
Dar — uite popa nu e popa —
Intorsu-m'am precum m'am dus.

Intru târziu, printr 'o 'ntâmplare,
L'am prins în sat la Bădăcini,
Zicea că are gălbenare,
Și sta ascuns în mărăcini.
A prins odată să ofteze.
Și 'nlăcrimat mi-a declarat,
Că nu mai vrea să guverneze,
Că-i silă, că s'a săturat,
Că poate ȧara să-l tot cheme,
(Mi-a spus-o într'un interview) —
E-un om care-a plecat la vreme
Și-o să se 'ntoarcă... mai târziu!

ION CALATORESCU
-voiajor politic-

I N S E M N A R I

Mareșalul Averescu a sosit în Duminica Floriilor în Capitală, venind din străinătate, după o absență de aproape două luni, coincidență: abia intrat în țară, guvernul d-lui Mironescu i-a făcut plăcuta surpriză de a demisiona.

Venia la timp Mareșalul, nu pentru a fi aici la împărțea puterii, cum s'ar putea interpreta vulgar și simplist coincidența pe care o semnalăm mai sus. Venia la timp Mareșalul, pentru a fi aici cu sfatul său înțelept, cu mintea sa luminată la soluționarea unei probleme decisive în viața statului nostru: guvernarea de mâine.

Primit în gara de Nord de un impresionant număr de prieteni, convinși că partidul poporului poate da singur fericita soluționare a crizei, Mareșalul Averescu a vorbit cu aceeaș ponderanță de bună calitate, care îl caracterizează. Partidul poporului este o rezervă de guvernământ, care poate fi socotită în cercurile hotărâtoare, ca necorespunzând situației de azi. Criza de guvern s'ar putea rezolva și fără concursul partidului poporului. Mareșalul înțelege bine acest lucru și nu dorește decât ca soluția ce se va găsi să fie mai bună decât aceea, pe care o oferă partidul poporului.

Demisia d-lui Mironescu a surprins numai pe d. Mironescu. Lumea nu s'a mirat, fiindcă se aștepta la aceasta. Dar candidul fost președinte de Consiliu avea motive să nu creadă nimic. D.

Mironescu se socotea tare. Știa ceva. Nu obținuse — pe ce cale nu interesează — cu câteva săptămâni mai înainte, destituirea d-lui D. Burillianu din funcția de guvernator al Băncii Naționale ?

Și cu toate acestea, noi ne permitem a spune, că de-atunci guvernul de cârpială național-țărănistă al d-lui Mironescu era virtualmente căzut. Demisia de deunăzi a d-lui Manoilescu a fost un accident fericit, care a precipitat desnodământul unei oribile agonii.

Carierea politică a d-lui Mironescu poate fi cu aceasta încheiată. Peste surâsurile de vădană bătrână ale dulcelui fost președinte de Consiliu se lasă vâlul uitărei și al îngăduinței.

Creștinește, la capetele proaspătului mormânt politic înfigem, după datină, două fuse, cari vor toarce firul unei vesele amintiri pentru cine va avea vreme să le răscolească.

Se știe că, între alte motive, căderea guvernului de ieri a fost precipitată de legea d-lui M. Manoilescu pentru naționalizarea fabricii de nitrogen din Dicosânmărtin.

Lovitura a fost pregătită. Abilitatea politică a fost suplinită prin loialitatea unor deputați din Ardeal, cari la discuția în secțiunile Camerii n'au combătut proiectul, dar s'au înțeles să nu-l voteze în Cameră.

Așa s'a și întâmplat. După primul vot, rămas nul, a urmat supărarea d-lui M. Manoilescu și apelul patriotic al d-lui general Condeescu pentru votarea legii.

Dar, deși unii credeau că lovitura dată d-lui M. Manoilescu se va ori aci, mare a fost surpriza, prin complicarea situației, care a adus la căderea guvernului. Astfel, lovitura îndreptată contra d-lui M. Manoilescu, a pocnit guvernul Mironescu în moalele capului.

Guvernul, bolnav pe patul de moarte, se ocupa, deci, de fabrica de nitrogen, când normal ar fi fost să fie preocupat de necesitatea oxigenului, pentru prelungirea agoniei sale.

Chestiunea mai are apoi și un aspect deosebit de simbolic. E vorba de fabrica de nitrogen din Dicosânmărtin, patria d-lui Romulus Boilă. Nu se putea ca guvernul clocit în fieful electoral al d-lui Romulus Boilă, unde fratele său a fost prefect, să nu sfârșească tot în acest punct topografic al țării. La căpătâiul mortului nici o floare, nici o lacrimă, nici un oftat, doar o inscripție : „Nitrogen... Sânmărtin... Boilă“.

Orice schimbare de guvern stârnește, în mod normal, re-grete și iluzii. Pe deoparte, cei cari pleacă sunt triști, plouați, cu figuri prelungite de amărăciune, învinuindu-se reciproc pentru indolența, fără de care putea să se prefîntâmpine dezastrul.

E o răfuială cumplită, o ceartă penibilă în urma unei moș-

teniri pierdute prin surpriza testamentului unui membru ingrat al familiei. De cealaltă parte: zâmbete și priviri deschise, o revărsare de bucurie, prietenii întărite prin farmecul iluziilor, un val de promisiuni, entuziasmul celor înlănțuiți în hora nădejdilor.

Acest aspect al societății în vremea schimbărilor de guvern se oglindește mai bine în provincie, decât în Capitală. Frământată mereu de senzațional, Capitala nu simte scuturătura așa de adânc. Dar orașele risipite pe suprafața țării au în această epocă o nervozitate specială.

Svonurile circulă cu viteză, imaginația aprinsă iscodește fel de fel de combinații, intriga se țese cu patimă, fiecare cetățean știe lista noului guvern, rămășaguri se încheie la rezezeală. Grupuri de cetățeni, scoși din inerția zilei de ieri, se opresc la răspântii, demonstrând, gesticulând, amenințând.

Argumentul necontrolat de rațiune are uneori forme bizare. Cel care scrie aceste rânduri, a fost martor la o scenă, când un înflăcărat aderent al guvernului de mâine, epuizând orice mijloc de convingere, a recurs la unul original.

Să oprească pe 'ntâiul cetățean necunoscut, care să răspundă la 'ntrebarea, ce părere are despre căderea guvernului Mironescu?

Câteva clipe de nerăbdare, frânte de un răspicat răspuns:

„Am răsuflat ușurat... bine că s'a dus naibii!“.

Iar asistența s'a lămurit repede.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Drumul la București a început să fie foarte dificil pentru d. Alex. Vaida. Fostul medic al băilor din Karlsbad, cu sufletul încărcat încă de toate nostalgiile împărăției Habsburgice, nu s'a simțit niciodată bine în capitala României întregite. Nu i-au plăcut mâncările, nu s'a înțeles cu oamenii, n'a gustat glumele de aci. Totul i-a părut străin, totul l-a neliniștit, totul l-a stingherit. De câte ori trecea dincolo de Predeal, venind dela Viena sau dela Olpret, privirile sale se încruntau, glasul său își schimba tonul, gândurile sale deveneau ostile. Totdeauna s'a considerat în război cu stâlpii de telegraf de pe câmpia Dunării.

De câteva luni, de când a trebuit să părăsească guvernul la brațul d-lui Iuliu Maniu, nedespărțitul său tovarăș, d. Alex. Vaida n'a mai dat pe la București. (Într'o țară străină dușmanul nu stă bucuros decât ca stăpânitor). Din primul moment al prăbușirii sale politice, d. Alex. Vaida a alergat la Viena, să prindă puteri proaspete ca Anteu care se întărea în contact cu pământul. Apoi, s'a închis la Cluj, în vizuina sa de urs cu pipă, afișând o supărare demonstrativă împotriva Capitalei. S'a întors geograficește cu spatele spre Dâmbovița, și-a adunat partizanii la consfătuire pe malul Someșului și a declarat că nu va trece înapoi granița cea veche a Ardealului decât în ziua când va putea să circule iarăș pe Calea Victoriei în automobilul ministerului de Interne.

S'ar părea, că d. Alex. Vaida ține să respecte angajamentul luat față de sine însuș. Nici acum când s'a întors d. Iuliu Maniu în țară, dioscurul de la Cluj nu-și schimbă atitudinea. A ieșit în întâmpinarea șefului în gara Timișoara, apoi s'a reîntors în bârlog. La București n'are ce să caute.

Acest mic incident ni se pare foarte caracteristic pentru a lămuri starea de spirit cu care unii din șefii ardeleni ai partidului național-țărănesc urmăresc desfășurarea evenimentelor politice. Din nefericire, România întregită nu-i încă o realitate sufletească pentru toți conducătorii ei..

La Teatrul Național s'a reluat pentru câteva spectacole frumosul poem dramatic al d-lui Zaharia Bârsan : „Trandafirii Roșii“. Piesa a avut totdeauna succes. De rândul acesta a fost ceva mai mult. D. Al. Mavrodi se dovedește a fi nu numai un bun administrator și un director cu autoritate, d-sa e un conducător, care nu înțelege să se anhilozeze în rutină și „tradiție“. Pentru spectacolele de reluare d-sa a cerut d-lui Zaharia Bârsan, care nu e numai un autor dramatic valoros ci și un actor de mare merit, să interpreteze rolul lui Zefir din „Trandafirii“. E un început, care a dat roade și la casă, atrăgând lumea prea mult obișnuită cu mereu aceiași interpreți. Ideea e fericită și trebuie continuată. Sunt în provincie actori talentați cari pot figura cu succes în ansamblul Naționalului Capitalei. Și nu ne îndoim, că d. Mavrodi nu se va opri la așa de fericitul început făcut cu d. Zaharia Bârsan.

Guvernul de giranți faliți al d-lui G. Mironescu își permite să glumească. Zilele trecute, un comunicat al ministerului de Finanțe a înveselit țara cu vestea, că au început să crească incasările. Dacă faptul e tocmai așa cum pretinde comunicatul, ne bucurăm și noi. Ni se pare însă, că iarăș descoperim un mic tertip național-țărănist, menit să acopere sau să justifice o căpătuială de ultima oră. La ministerul de Finanțe a fost numit recent un comisar pentru incasarea impozitelor. E. d. Gârbaciu, care cu tot numele său predestinat, ni se pare, că era conferențiar la catedra de transport dela Academia de Comerț din Cluj. Nu cumva comunicatul vrea să dovedească astfel utilă numirea d-lui Gârbaciu?

Admițând însă, că în adevăr incasările statului au început să crească, guvernul de pe catafalc n'are de ce să se laude cu aceasta. Singurul lui merit ar fi în faptul, că a demisionat.

Dar poate fi un merit acesta, când a făcut gestul așa de târziu ?